

Рисунок 1. Топ 3 востребованных профессии за период 2022 – 2024 гг., чел.
 П р и м е ч а н и е – источник [3]

Проанализировав ситуацию на рынке труда, мы можем сделать вывод о востребованности тех или иных профессий. Таким образом, на диаграмме выше видно, что профессия повара на протяжении всего периода 2022-2024 гг. занимает лидирующие позиции. Причиной тому является то, что практически во всех учреждениях есть пункты питания, а также многие современные семьи предпочитают домашней пище питание в кафе, ресторанах, пиццериях, где необходимо содержать несколько квалифицированных поваров. Швея на протяжении 2022-2023 гг. занимала второе место по востребованности, но ситуация изменилась в 2024 г., тогда второе место заняла профессия тракториста, которая в период 2022-2023 гг. занимала третье место по востребованности. Таким образом мы видим, что несмотря на то, что они занимают топ3 лидирующих места, их востребованность уменьшается в количестве. А также можем сделать вывод о том, что наиболее востребованы профессии средней квалификации.

В заключении можно сказать, что рынок труда является неотъемлемой частью экономической системы и играет ключевую роль в определении темпов ее роста. Он также является важным аспектом социально-экономической политики, проводимой государством. Политика занятости должна строиться на основе целенаправленных программ и учитывать влияние как социальной, так и экономической политики. Важно изучить опыт регулирования рынка труда в других странах с учетом изменений в экономической ситуации как внутри страны, так и в мировом масштабе, чтобы сформулировать рекомендации по управлению занятостью.[4]

Литература

1. Сайт Поиска работы и персонала в Казахстане // <https://karaganda.hh.kz>
2. Рынок труда в Казахстане – особенности, тренды, перспективы. – 7 августа 2023 // <https://bluescreen.kz>, статья «»,
3. Официальный сайт Бюро национальной статистики Агентства по стратегическому планированию и реформам Республики Казахстан <https://stat.gov.kz>
4. Жулмухаметова Ж. Каких специалистов не хватает на рынке труда Казахстана 17 октября 2023 г. // <https://www.zakon.kz>

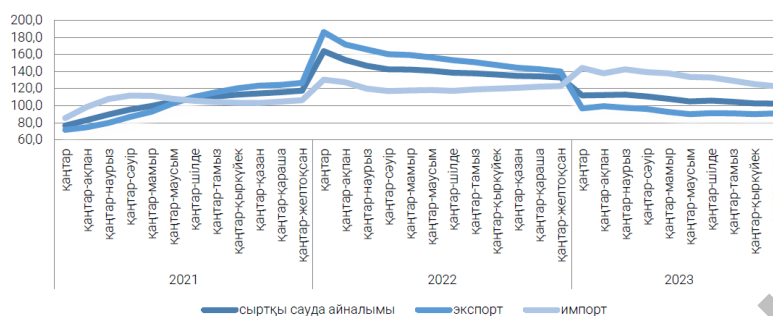
Қайратқызы А., Адилбаева А.Т., Бакытова А.С. (Қарағанды Бөкетов университеті)
 Ғылыми жетекші – э.ғ.м., аға оқытушы М.Р. Газизова

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САУДА НАРЫҒЫНДАҒЫ РӨЛІ

Халықаралық сауда – бұл әр түрлі елдер арасындағы тауарлар мен қызметтердің алмасуы. Қазіргі жаһандық экономика жағдайында тауарларды басқа елдерге жеткізу күрделі

және қымбат міндет болып табылады. Кедендік реттеу мен халықаралық саудаға байланысты мәселелерді тиімді шешу бәсекелестік артықшылықтарды сақтау үшін үлкен маңызға ие.

2021-2023 жылдардағы Қазақстан Республикасының сыртқы сауда айналымының серпіні 1-суретте көрсетілген.

1 – сурет. Қазақстан Республикасының сыртқы сауда айналымының серпіні [1]

2020 жылы коронавирустық пандемия және оның шектеулеріне (өндірістерді тоқтата тұру, локдаун, жабық шекаралар) байланысты Қазақстанның сыртқы тауар айналымы 11,5% - ға, яғни 85 млрд.-қа дейін қысқарды. Экспорт бірден 18,7%-ға \$46,9 млрд.-қа дейін төмендеді, ал импорт көлемі бар болғаны 0,7% - ға \$38,1 млрд.-қа дейін қысқарды.

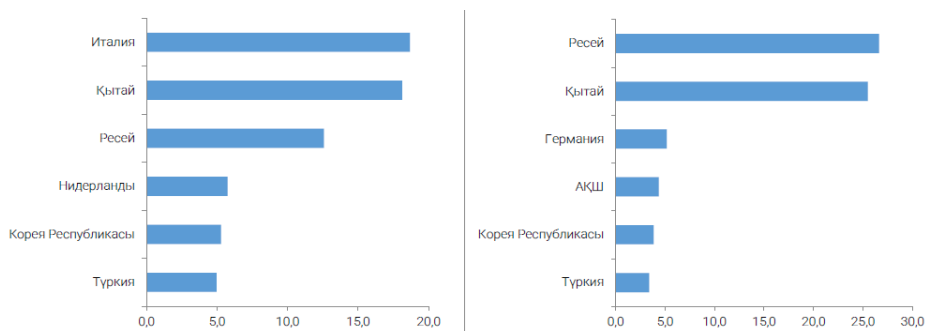
2021 жылы сауда қалпына келе бастады және жыл қорытындысы бойынша сыртқы сауда деңгейі \$101,5 млрд.-тан асты. Бұл ретте экспорт 60,3 млрд.-қа дейін, ал импорт \$41,1 млрд.-қа дейін өсті. 2022 жылы тауар айналымы ел тарихындағы ең жоғары деңгейге дейін өсіп, сауда профициті \$34,3 млрд деңгейінде қалыптасты [1].

Қазақстанның сыртқы сауда айналымы 2023 жылы 2022 жылмен салыстырғанда 5,7% - ға өсіп, \$79,5 млрд құрады. Қазақстандағы Импорт \$34,7 млрд. дейін өсті. Экспорт керісінше, 8,8% - ға төмендеп, \$44,7 млрд. құрады.

2023 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстанның ЕАЭО елдерімен тауар айналымы 5,6% – ға, \$16,5 млрд.-қа дейін ұлғайды. ТМД елдерімен сауда 4,4% - ға, \$20,6 млрд.-қа дейін өсті.. 2022 жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда республиканың Ресейге (33,6%), Беларуське (57,7%), Қырғызстанға (17,5%) экспорты өсті. Армения (93%) және Қырғызстан (6,2%) Қазақстанға көбірек тауарлар импорттай бастады. Қазақстанның ЕАЭО мен ТМД-дағы негізгі сауда серіктесі Ресей болып табылады. Оның сыртқы сауда айналымының жалпы көлеміндегі үлесі 92% құрайды. Бұдан кейін Қырғызстан-4,6%, Беларусь – 3,3%, Армения – 0,1% [2].

ЕАЭО мен ТМД-дан басқа басқа елдермен сыртқы сауда \$58,8 млрд. құрады, ол Қазақстанның сыртқы тауар айналымының жалпы көлемінің 2/3 астам бөлігін құрайды. Еуропа елдерінің үлесі 31,6%, Азия – 37,6%, Америка – 4,1%, Африка – 0,6%, Австралия мен Океания – 0,1% құрайды. 2023 жылы Қазақстан басқа елдерге (ТМД және ЕАЭО-дан басқа) 2022 жылға қарағанда 14%-ға аз тауар сатты. Олардың ақшалай көлемі \$35,5 млрд. құрады. Импорт 65,4% - ға, \$23,3 млрд.-қа дейін өсті [3]

Экспорт бойынша Қазақстанның негізгі әріптестері: Италия (18,5%), Қытай (17%), Ресей (13%), Оңтүстік Корея (6,3%), Нидерланды (5,9%), Түркия (5,3%), ал импорт бойынша: Ресей (27%), Қытай (24,9%), Германия (5%), АҚШ (4,6%), Корея Республикасы (3,7%), Түркия (3,4%) болып табылады. Статистика деректеріне сәйкес, Ресей, Қытай және Италия 2023 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстанның ең ірі сауда серіктестері болып қала берді.

2 – сурет. ҚР сыртқы саудасындағы негізгі серіктес елдері [1]

Қаңтар-шілдеде қазақстандық экспорттың басым бөлігі битуминозды минералдардан алынған шикі мұнай мен мұнай өнімдеріне (54,6%) тиесілі болды. Екінші ең танымал тауар тазартылған мыс және өңделмеген мыс қорытпалары (4,1%), сондай-ақ мыс кендері мен концентраттары (3,6%) болды. Содан кейін ферроқорытпалар (3,3%), радиоактивті химиялық элементтер және радиоактивті изотоптар (3%), сонымен қатар бидай мен меслин (бидай мен қара бидай қоспасы) келеді. Ең танымал импорттық санаттар – жеңіл автомобильдер (5,2%), телефон аппараттары (3,1%), шанақтар мен кабиналар (2,8%), дәрілік заттар (2,3%), моторлы көлік құралдарының бөлшектері мен керек-жарақтары (2%), Мұнай және мұнай өнімдері (1,9%).

Қорытындылай келе, халықаралық сауда Қазақстан экономикасының дамуында маңызды рөл атқарады. Қазіргі таңда Қазақстан экспорттайтын негізі өнімдер – шикізат болып табылады. Алайда оның да өзіндік кемшіліктері бар. Себебі, табиғи ресурстардың көлемі жылдан жылға азаюда. Сондықтан инновациялық тауарларды өндіру мен қызмет көрсетуді дамыту қажет. Бүгінгі күні Қазақстанда осы салаларды дамыту үшін жұмыстар жүргізіліп жатыр.

Әдебиеттер

1. «Ұлттық Статистика Бюросы» ресми сайты: <https://stat.gov.kz/>
2. Внешняя торговля Казахстана: исторический рекорд и новые вызовы https://www.inform.kz/ru/vneshnyaya-torgovlya-kazahstana-istoricheskiy-rekord-i-novye-vyzovy_a4046134
3. Казахстан возвращается к допандемическому уровню внешней торговли https://www.inform.kz/ru/kazahstan-vozvrashaetsya-k-dopandemicheskomu-urovnyu-vneshney-torgovli_a3926593

Ли К.С., Беркутбаев К.С., 3 курс (Карагандинский университет Букетова)

Научный руководитель – м.э.н., ст. преподаватель Перова Н.С., м.э.н. преподаватель

Макалакова Б.М.

ЗАМЕЩЕНИЕ КАЗАХСТАНСКИХ ПРОДУКТОВ РОССИЙСКИМИ БРЕНДАМИ

В современном мире торговли и экономики страны постоянно сталкиваются с различными вызовами, и одним из таких вызовов для Казахстана стало замещение отечественных продуктов российскими брендами. Эта тенденция вызывает обеспокоенность среди многих экономистов, предпринимателей и граждан, и поднимает важные вопросы о будущем отечественной промышленности и конкурентоспособности страны. В данной статье мы рассмотрим основные аспекты данной проблемы, а также возможные перспективы для развития собственного производства в Казахстане. В последние годы на казахстанском рынке можно наблюдать увеличение доли российских брендов в различных секторах экономики, включая продукты питания, товары бытовой химии, автомобили и многие другие товары и услуги. Это связано как с активным продвижением российских компаний на внутренний